

Eric Nævdal,
seniorforsker
ved Frischsenteret

Maria Berg Reinertsen,
journalist og forfatter

Lars Peder Nordbakken,
økonom i Civita

Ordstyrer:
Mimir Kristjánsson,
nyhetssjef i Klassekampen

Keynesianismens stagnasjon

- eller planøkonomiens gjenkomst?

Høyrebølgen på 80-tallet oppstod fordi sosialdemokratiet og Keynesianismen hadde spilt falitt. Venstresiden var rådvill, mens høyresiden sto klar med løsninger. Nyliberalismen vant.

- Dette er historien vi alle har lært på skolen. Men er den sann?
- Er fortellingen om det mislykkede 70-tallet bare en myte?

Fredag 19. oktober kl 18.00
BlygeHarry, Stavanger

KLASSEKAMPEN på KÅKÅnomics

Mimir Kristjánssons referat i Klassekampen 22. oktober 2018 (side 11):

Klassekampen var også til stede, og inviterte fredag til samtale om hvordan keynesianismen forsvant fra norsk politikk i 1970-åra med seniorforsker ved Frisch-senteret Eric Nævdal, Civitas Lars Peder Nordbakken og Morgenbladets Maria Berg Reinertsen.

Bakgrunnen var en kronikk fra Nævdal hvor han går langt i å hevde at 1970-åra var bedre enn sitt rykte. Stikk i strid med det man gjerne hører var 1970-åra ganske høyproduktive i norsk sammenheng, og vi har i alle fall ikke lyktes i å gjenskape den samme lave arbeidsløsheten eller høyre produktivitetsveksten i de påfølgende fire tiåra.

Ikke overraskende var Nordbakken fra Civita uenig i Nævdals beskrivelse. Han la vekt på en fallende produktivitetsvekst som startet allerede i 1950- og 1960-åra, og som har fortsatt fram til i dag.

Maria Berg Reinertsen, som har skrevet boka «Reisen til Bretton Woods» satt endringene i norsk økonomisk politikk i sammenheng med nedbyggingen av det internasjonale økonomiske rammeverket som dominerte fra 1945 og fram til 1970-åra.

Også Reinertsen satte spørsmålstegn ved hvorfor det ikke har lyktes å få ny fart i veksten igjen etter at den lange oppturen i etterkrigstida var over.

Det lykkes ikke å skape enighet i panelet, men resultatet ble likevel en interessant og tankevekkende samtale om hvorvidt de politiske endringene som kom i overgangen fra 1970- til 1980-åra med skatteutt, deregulering og privatiseringer var politisk villet, eller om de ble presset fram av økonomisk nødvendighet.

Erik S. Reinert i Klassekampen 22. april 2020 (side 3)

For en familie som vår, som hadde Bergamo som en base i nesten 20 år, har de siste ukene vært ekstra dramatiske. Folk i den lille landsbyen der vi bodde, tolv kilometer utenfor byen, ser ut som om de har klart seg bra, men den lakoniske beskjeden derfra var at «i Bergamo dør de som fluer».

Som alt annet skjedde koronakrisen i Italia i en kontekst. En del av denne var at nyliberalistisk økonomisk politikk – under statsministrene Berlusconi og Monti – hadde kuttet landets helsebudsjett med 25 mrd.

euro mellom 2010 og 2015, mens senere regjeringer kuttet ytterligere tolv milliarder mellom 2015 og 2019. Dagens helseutgifter ligger i Italia på 2326 euro per innbygger. Dette er 2000 mindre per innbygger enn i Tyskland.

Beveger vi oss ett skritt videre bakover i det økonomiske handlingsforløpet, ligger problemet i at EU ikke har forstått det Keynes kalte **spareparadokset**. EU har lenge påtvunget Italia innsparinger på budsjettene som automatisk må føre til at hele realøkonomien – ikke bare helsebudsjettet – må krympe. Den amerikanske økonomen Jan Kregel, tidligere sjeføkonom i det italienske industriforbundet (Confindustria), har pekt på dette. EUs ideologi er dominert av Tyskland, som siden hyperinflationen etter første verdenskrig lider av en kombinasjon av sparemani og kult av budsjettoverskudd. Tyskland vil ikke ta inn over seg at landets enorme overskudd på handelsbalansen (langt mer enn EUs politikk egentlig tillater) må føre til underskudd på andre lands handelsbalanse, for eksempel Italias. Siden devalueringer er umulige så lenge Euroen fungerer som tvangstrøye, blir hele Eurosonen ifølge Kregel et Ponzi-scheme: en slags økonomisk pyramidespill som før eller siden må kollapse.

Det tok lang tid før EU **kom med** hjelp til Italias enorme koronakrise. Den 12. mars gjorde Den europeiske sentralbankens president Christine Lagarde vondt verre med en uttalelse om at banken «ikke så det som sin plikt å redusere forskjellene i rentekostnadene mellom landene». Midt oppe i koronakrisen sendte dette rentene på Italias statsobligasjoner rett til værs, og børsen falt med 17 prosent.

Da EU fremdeles nølte, kom politikeren Matteo Salvini 27. mars med en usedvanlig kraftig salve mot EU «som nå tar seg 14 dager til for å bestemme seg hva de skal gjøre, og om de skal hjelpe. **Drit og dra**. Først vinner vi over viruset, og deretter tenker vi oss om når det gjelder Europa. Og hvis det er det vi beslutter, tar vi farvel. Uten engang å si takk for oss.»

Kriser kan føre til endringer i økonomisk politikk. 1846 var, med Englands opphevelse av tollbeskyttelse på korn, et høydepunkt for liberalisme og frihandel. Med en stor finanskrise i 1847 kombinert med dårlige avlinger i store deler av Europa i 1848, snudde bildet seg raskt, og samme år opplevde man revolusjoner i alle store europeiske land unntatt England og Russland. Bakgrunnen var 1840-tallet som «the hungry 40s». Har man først sett mønsteret i litteraturen, som hos Charles Dickens, er det opplagt at H.C. Andersens «Piken med svovelstikkene» også ble skrevet på 1840-tallet.

«Mennesker dør, i dag som følge av lungesvikt, i morgen kanskje av fattigdom», sa Matteo Salvini. Etter Murens fall i 1989 har tilbudsside-økonomi (**supply-side economics**) vunnet frem politisk: reduserte skatter og deregulering forutsettes å skape økonomisk vekst. Dette har isteden ført til kapitalvareinflasjon (**asset price inflation**): økende priser på kapitalvarer som boliger, men mange steder synkende lønninger for dem som må leie boligene. Koronakrisen utløser først og fremst et gigantisk fall i etterspørselen, og vi blir – endelig – nødt til å gjenoppdage Keynes og etterspørselsøkonomien (**demand-side economics**).

Forrige gang Italia hadde etterspørselsdrevet økonomi var på 1970- og 80-tallet. Da så det uansvarlig ut: politisk radikale fagforeninger drev igjennom indeksregulering av lønningene i en tid med høy inflasjon. Vi som drev produksjonsbedrifter der i denne situasjonen fant ut at den eneste løsningen var å sette mye mer kapital – som da hadde en dypt negativ realrente – bak hver arbeidsplass. Italia fikk da en økonomisk vekst som var høyere enn Tysklands. Dyr arbeidskraft kan bent frem være teknologidrivende.

Midt i den enorme skuffelsen over EU er takknemligheten italienerne føler over den norske kontingenten av leger og sykepleiere som ble sendt til provinsen Bergamo rørende stor.

eriksreinert@gmail.com

Bemerkning om Keynes i Jørgen Sandemose: *Kritikk av globaliserings-teorien* (s. 10)

Keynes hovedverk, kortfattet kalt «General Theory» utkom i England i 1936 og ble umiddelbart oversatt og trykt på et nazifisert tysk forlag. Det er velkjent, og derfor ofte glemt, at Keynes stilte seg til tjeneste med et forord skrevet spesielt for anledningen, hvor han påpekte at hans teorier ville fungere bedre på bakgrunn av en totalitær stat (eines Totalen Staates) enn under en liberal regjering.

[. . .] Det er ikke på noen måte enighet om at offentlige investeringer – med eller uten rustningsindustrien – i tiåret 1930–1940 var store nok til å bringe de vestlige økonomiene på fote etter krakket. (De fleste mener vel at de ikke var tilstrekkelige.) Derimot er det konsensus om at de offentlige investeringene som fulgte i krigføringen 1941–1945, hadde en slik virkning. Av dette følger at dagens «venstrefløy» støtter Keynes, så må den være forberedt på å forsvare en krigspolitikk – noe den da også gjør ved sin delvise støtte til troppeinnsats i Sentral-Asia og annensteds. Det er også spørsmål om denne venstrefløyen har noen mulighet til effektivt å distansere seg fra Keynes' hengivenhet for «rasehygiene» og andre utilitaristiske og malthusianske ubehageligheter.